

DE AICI PORNEȘTE TOTUL

Obiectivele ambițioase, calea spre tranziția
sistemului energetic românesc

*Analiză și recomandări privind obiectivele de politici pentru
asigurarea tranziției energetice*

Autor: Dan Dobre

Bankwatch România

Bulevardul Regina Maria, nr. 98, 040125, București,
România
031 438 24 89
www.bankwatch.ro

Raportul a fost publicat în iulie 2020.

Acest raport a fost realizat utilizând resurse create de Freepik,
mynamepong de pe Flaticon.com.

Imaginea de copertă a fost realizată de Science in HD de pe
Unsplash.com.

Cuprins

Introducere	4
Sistemul energetic românesc: lipsa de ambiție a PNIESC și a SEN	5
Necesitatea decarbonizării	8
Finanțare pentru decarbonizare în noul Cadru Financiar Multianual 2021-2027	10
Alocarea inițială	11
Noile alocări propuse de Consiliul European	12
Prioritățile programelor operaționale	13
Recomandări privind noua perioadă de finanțare europeană 2021-2027	15
Exemple de bune practici la nivel European	17
Concluzii	19

Introducere

„Vom renunța total la energia pe cărbune și trebuie să trecem la noile tipuri de energie”, a spus într-o declarație recentă prim-ministrul României Ludovic Orban¹. Am putea crede că țara noastră este pe drumul cel bun în ceea ce privește politicile de mediu, dacă ar exista o strategie pentru decarbonizarea sistemului energetic. Dar uitându-ne la planurile concepute de autoritățile publice, ne dăm seama că avem de-a face cu o lipsă de viziune și chiar cu inconsistențe între documentele care ar trebui să ghideze viitoarele politici de mediu și să influențeze viitorul energetic al României.

Mai devreme sau mai târziu cărbunele va trebui să fie exclus din mixul energetic național, iar comunitățile a căror economie este centrată în jurul acestei resurse vor avea de suferit. Pentru a ameliora efectele inevitabile ale tranziției energetice, Comisia Europeană a creat Mecanismul pentru Tranziție Justă, menit să asigure finanțarea tranziției juste a regiunilor dependente de industrii cu amprentă mare de carbon. De modul în care statul român reușește să acceseze acești bani depinde și viitorul județului Gorj și al Văii Jiului.

Mixul energetic românesc este caracterizat de diversitatea surselor de energie, fapt care în teorie ar trebui să asigure un proces facil de renunțare la cărbune, așa cum a fost implementat în alte state europene. Însă în planurile și strategiile naționale există o lipsă de viziune și de proiecte viabile menite să asigure tranziția dincolo de cărbune. Cadrul Financiar Multianual 2021-2027 trebuie să finanțeze procesul de decarbonizare și tranziție justă a regiunilor afectate din Uniunea Europeană. Totuși, obiectivele de politici stabilite de statele membre vor dicta modul în care fondurile din noul exercițiu bugetar vor fi împărțite.

Pentru a ne asigura că decarbonizarea este prioritizată și finanțată corespunzător, în cadrul acestui raport venim cu o serie de recomandări în acest sens, dar și cu exemple de bune practici din alte țări europene.

¹ <https://www.capital.ro/romania-va-sta-pe-un-munte-de-bani-decizie-fara-precedent-a-uniunii-europene-orban-a-dat-marea-veste.html>

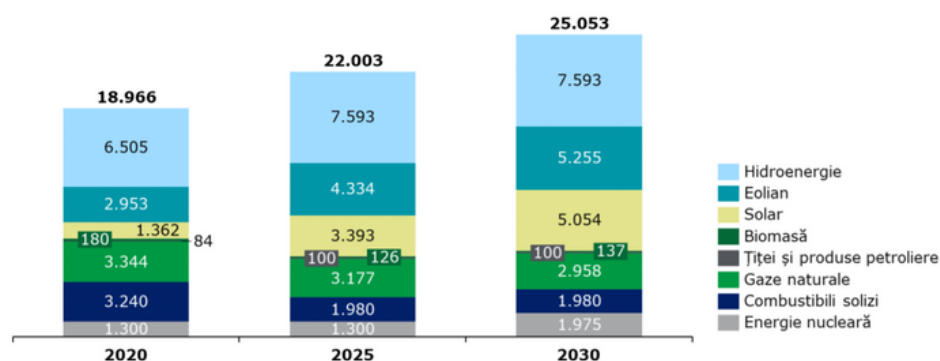
Sistemul energetic românesc: lipsa de ambiție a PNIESC și SEN

Mixul energetic de care dispune România este unul dintre cele mai variate din Europa - cărbune, hidroenergie, gaze naturale, energie nucleară, energie eoliană și solară. Având în vedere că ponderea energiei regenerabile era deja de aproape 25% în 2015, România și-a atins ținta de procent al regenerabilelor în consumul final de energie- 24% - în 2020. Însă nu putem spune că au existat o serie de investiții semnificative pentru a atinge această țintă ci că, mai degrabă, capacitatea hidroenergetică deja instalată a României a avut o contribuție mare.

Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC)² este obligatoriu pentru toate statele membre UE prin regulamentul privind Guvernanța Uniunii Energetice. Planurile trebuie elaborate pe 10 ani (2021 - 2030) și trebuie să facă referire la cele cinci dimensiuni ale Uniunii Energetice:

1. Securitate energetică, solidaritate și încredere;
2. O piață internă a energiei pe deplin integrată;
3. Eficiență energetică;
4. Acțiune climatică și decarbonizarea economiei;
5. Cercetare, inovare și competitivitate.

Chiar dacă versiunea finală a Planului înaintat de către România în 2020 are ținte mai ambițioase față de cele ale proiectului din 2018, există încă diferențe majore între așteptările Comisiei și ceea ce își propune țara noastră.

Viitorul mixului energetic românesc conform PNIESC³

² http://economie.gov.ro/images/transparenta-decizionala/ANUNT%20PNIESC%202020/PNIESC%20revizuit_31%2001%202020.pdf

³ *ibid.*, pp. 64

Niciunul dintre obiectivele principale ale României nu poate fi considerat ambițios, dacă ne uităm la potențialul țării sau la recomandările Comisiei Europene. România își propune o scădere cu 43,9% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2030 față de 2005, o pondere de 30,7% (recomandarea Comisiei fiind 34%) a energiei regenerabile în consumul final brut și o scădere a consumului final de energie de 40,4%. În ceea ce privește eliminarea treptată a cărbunelui, care ar trebui să aibă loc până în 2030 pentru a putea fi consistenți cu țintele acordului de la Paris, România este unul din ultimele șapte state membre UE care nu și-au stabilit o dată în acest sens⁴.

Strategia Energetică a României (SEN), deși lansată pentru prima dată în 2007 și suferind cel puțin trei revizuirii, nu a fost încă adoptată în Parlament. Abia în iulie 2019, Studiul de Evaluare Adecvată a SEN a fost publicat, fapt care a adus această strategie mai aproape de adoptare.

Obiectivele Strategiei Energetice sunt:

1. Energie curată și eficiență energetică;
2. Asigurarea accesului la energie electrică și termică pentru toți consumatorii;
3. Protecția consumatorului vulnerabil și reducerea sărăciei energetice;
4. Piețe de energie competitive, baza unei economii competitive;
5. Modernizarea sistemului de guvernare energetică;
6. Creșterea calității învățământului în domeniul energiei și formarea continuă a resursei umane;
7. România, furnizor regional de securitate energetică;
8. Creșterea aportului energetic al României pe piețele regionale și europene prin valorificarea resurselor energetice primare naționale⁵.

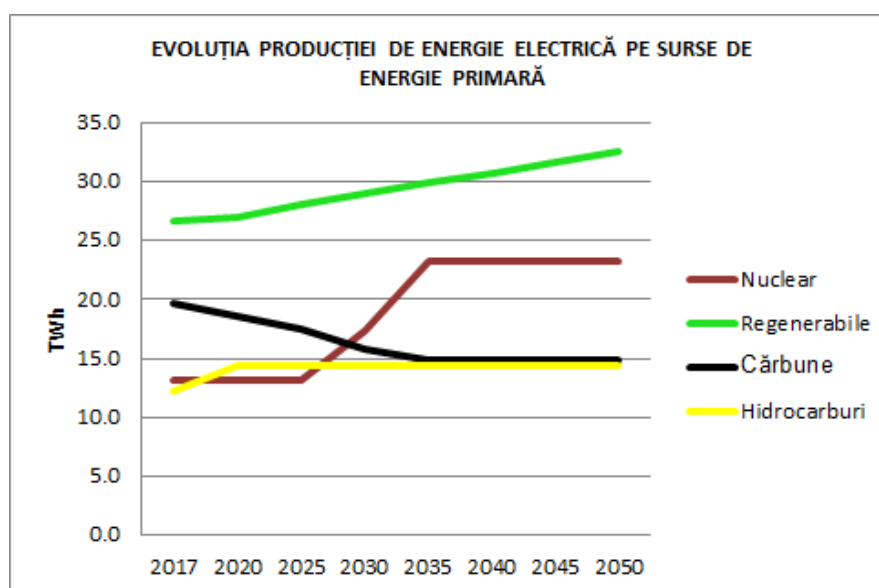
Prin Strategia Energetică a României, sunt considerate investiții strategice de interes național următoarele:

- Finalizarea Grupurilor 3 și 4 de la CNE Cernavodă;
- Realizarea Hidrocentralei cu Acumulare prin Pompaj de la Tarnița-Lăpușești;
- Realizarea Grupului de 600 MW de la Rovinari;
- Realizarea Complexului Hidrotehnic Turnu-Măgurele-Nicopole⁶.

⁴ https://bankwatch.ro/wp-content/uploads/2020/04/Cum-rezolvam-problema-carbunelui_raport.pdf, pp. 3

⁵ <http://energie.gov.ro/transparenta-decizionala/strategia-energetica-a-romaniei-2019-2030-cu-perspectiva-anului-2050/>, pp. 6

⁶ ibid, pp 6

Viitorul mixului energetic românesc conform SEN⁷

Deși SEN stipulează realizarea unei noi unități pe cărbune la Rovinari, PNIESC elimină total această posibilitate motivând decizia printr-un dialog avut cu Comisia Europeană în urma căruia a fost decisă „eliminarea referirilor la construcția de noi capacități pe cărbune”⁸.

⁷ ibid, pp 7

⁸ [http://economie.gov.ro/images/transparenta-decizionala/ANUNT%20PNIESC%202020/PNIESC%20revizuit 31%2001%202020.pdf](http://economie.gov.ro/images/transparenta-decizionala/ANUNT%20PNIESC%202020/PNIESC%20revizuit%2031%2001%202020.pdf), pp 52

Necesitatea decarbonizării

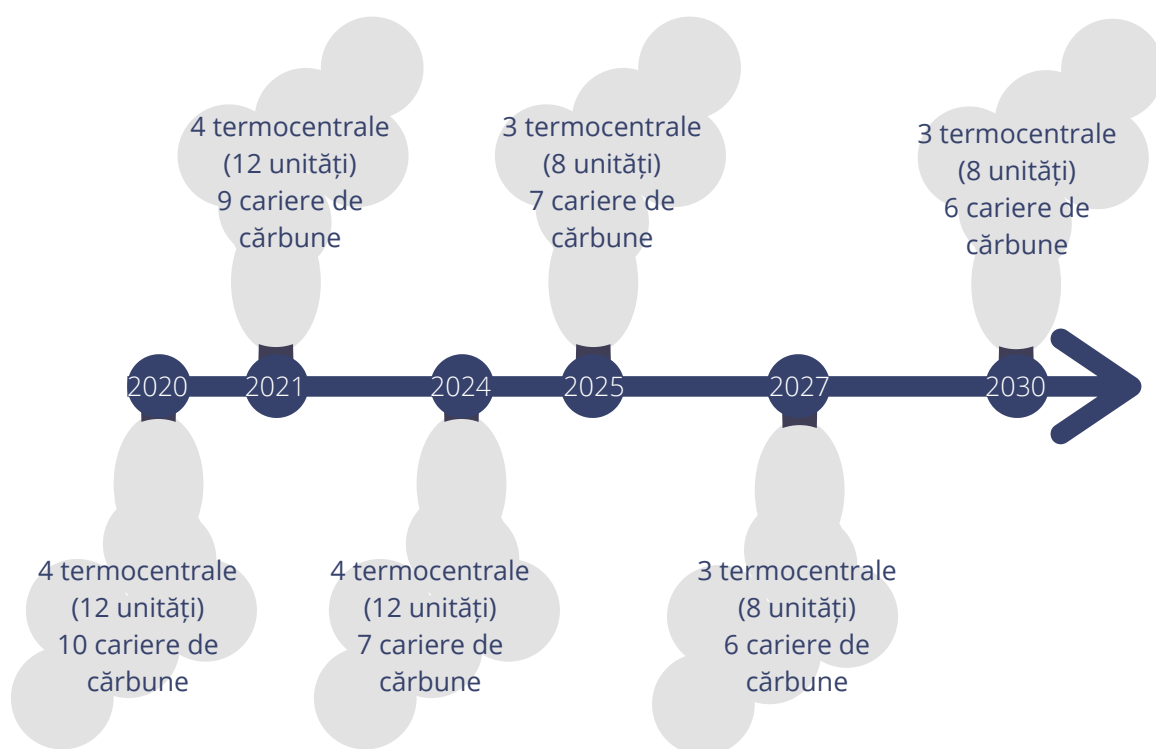
La nivelul Uniunii Europene este deja acceptat că producerea de energie electrică folosind cărbune trebuie să devină curând o practică de domeniul trecutului. Conform Acordului de la Paris, care prevede limitarea creșterii temperaturii medii globale cu maxim 1,5°C față de perioada pre-industrială și care a fost semnat de toate statele Uniunii Europene, cărbunele ar trebui eliminat din mixul energetic național până în 2030.

Pentru a descuraja producătorii de energie electrică pe bază de cărbune, la nivelul Uniunii Europene a fost creată schema de comercializare a certificatelor de emisii (EU ETS). Acesta este un mecanism crucial în politicile UE de combatere a schimbărilor climatice și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. Schema limitează volumul de gaze cu efect de seră care poate fi emis de industrie, de producătorii de energie și de companiile aeriene. Certificatele de emisii sunt plafonate la un nivel stabilit de UE, iar întreprinderile fie primesc, fie cumpără certificate individuale. Plafonul este redus în timp astfel încât volumul emisiilor să scadă treptat.

În România, cea mai mare companie care produce energie electrică folosind cărbune, Complexul Energetic Oltenia (CEO), a fost nevoit să întocmească un plan de decarbonizare în contextul în care compania a primit 251 de milioane euro ca ajutor de salvare pentru a-și plăti certificatele ETS aferente anului 2019. După șase luni de la primirea ajutorului de stat din luna februarie, CEO trebuie să returneze banii (fapt improbabil având în vedere situația financiară dificilă a companiei) sau să pună în aplicare planul de decarbonizare. Acest plan ar însemna o scădere a mediei emisiilor de la 0,91 t CO₂/MWh în 2019 la 0,62 t CO₂/MWh până 2025. Pentru a atinge aceste ținte CEO va închide cele două unități de la Craiova II, unitatea 8 de la Ișalnița și unitatea 3 de la Turceni. Chiar dacă documentul prevede că majoritatea unităților pe cărbune închise vor fi înlocuite cu noi unități pe gaz natural, păstrând astfel o parte din personal în noile termocentrale, vor fi pierdute locurile de muncă de la patru mine (Rovinari, Peșteana, Husnicioara și Lupoiaia), ce vor fi închise ca parte a acestui plan⁹.

⁹ https://www.economica.net/exclusiv-planul-de-restructurare-al-ce-oltenia-se-inchid-patru-cariere-minere-se-inchid/reconvertesc-pe-gaze-cinci-grupuri-energetice-termene_178307.html

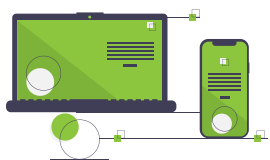
Mai mult, compania se confruntă cu o serie de alte probleme precum: lipsa fronturilor de lucru și necesitatea extinderii tuturor carierelor; un număr mare de utilaje care nu mai pot funcționa fără modernizări costisitoare; necesitatea de a expropria zeci de gospodării care sunt afectate de poluarea apei, a aerului și fonică; o serie de contracte chestionabile, care au împovărat finanțele companiei¹⁰. Astfel, este greu de crezut că CEO va mai putea funcționa în anii următori, fără un sprijin substanțial din partea statului Român - însă ajutorul de stat pentru industria cărbunelui este ilegal în Uniunea Europeană și ar fi contradictoriu cu țintele asumate de țara noastră în PNIESC.

Închideri ale Complexului Energetic Oltenia conform planului de restructurare

Finanțare pentru decarbonizare în noul Cadru Financiar Multianual 2021-2027

Procesul de decarbonizare a sistemului energetic românesc și implementarea investițiilor necesare nu pot fi realizate în lipsa unor instrumente financiare special create pentru atingerea tuturor obiectivelor climatice și energetice asumate de România pe termen mediu și lung. Noul Cadru Financiar Multianual (CFM) pentru perioada 2021-2027 cuprinde schimbări importante în ceea ce privește finanțarea disponibilă prin Politica de Coeziune, principala politică de investiții a Uniunii Europene. Dacă pentru perioada financiară 2014-2020, prioritățile investiționale ale Politicii de Coeziune erau structurate în 11 obiective tematice, pentru următoarea perioadă noile schimbări prevăd consolidarea acestor priorități în cinci obiective tematice¹¹:

OP1. O Europă mai inteligentă – investiții în inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii;

OP2. O Europă mai verde – investiții în tranziția energetică, energie din surse regenerabile și pentru combaterea schimbărilor climatice;

OP3. O Europă conectată – investiții în rețele strategice de transport și digitale;

OP4. O Europă mai socială – investiții pentru sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate;

OP5. O Europă mai apropiată de cetățenii săi – investiții care sprijină strategiile de dezvoltare conduse la nivel local și dezvoltarea urbană durabilă.

¹¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/2021_2027/

Alocare inițială

Conform propunerii Comisiei Europene privind noul cadru de finanțare european din mai 2018, alocarea financiară pentru România pentru principalele fonduri structurale și de investiții este stabilită astfel ¹²:

- Fondul Social European (FSE) ¹³, principalul instrument pentru crearea de noi locuri de muncă și pentru susținerea incluziunii sociale – 8,3 miliarde euro;
- Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) ¹⁴, instrument care contribuie la ajustarea structurală și tranziția economică – 17,3 miliarde euro;
- Fondul de Coeziune (FC) ¹⁵, axat pe investițiile în infrastructura de mediu și de transport – 4,49 miliarde euro.

În ceea ce privește concentrarea tematică a resurselor financiare, conform noilor dispoziții ale CFM 2021-2027, cel puțin 35% din finanțarea disponibilă prin FEDR trebuie să fie alocată OP 1 - O Europă mai inteligentă și 30% pentru OP2 – O Europă mai verde. Un procent de 37% din sumele alocate prin Fondul de Coeziune vor contribui la realizarea obiectivelor de schimbări climatice, iar Fondul Social European își va repartiza 25% din resurse pentru promovarea incluziunii sociale, respectiv 10% pentru sprijinirea creării de noi locuri de muncă.

Mergând mai în detaliu, distribuirea alocării financiare pe principalele obiective tematice ale Politicii de Coeziune se va realiza astfel ¹⁶:

OP1. O Europă mai inteligentă

5,992 miliarde euro

OP2. O Europă mai verde

5,459 miliarde euro, din care 3,1 miliarde euro alocăți sectorului energetic

OP3. O Europă conectată

5,945 miliarde euro

OP4. O Europă mai socială

9,673 miliarde euro

OP5. O Europă mai apropiată de cetățenii săi

1,027 miliarde euro

¹² Conform informațiilor puse la dispoziție de Ministerul Fondurilor Europene, <http://mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/>

¹³ <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=35&langId=ro>

¹⁴ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/95/fondul-european-de-dezvoltare-regionala-fedr->

¹⁵ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/96/fondul-de-coeziune>

¹⁶ Fără sumele alocate pentru Asistență Tehnică și după realocarea procentului de 5% de la FSE la FEDR și ținând cont de concentrarea tematică.

Noile alocări propuse de Consiliul European

În urma negocierilor purtate în cadrul întâlnirii din luna iulie a Consiliului European privind sumele totale disponibile prin noul buget european pentru perioada 2021-2027, conform unor surse citate de Calea Europeană, **României îi vor fi alocate 46,4 miliarde euro**, din care 26,8 miliarde euro prin Politica de Coeziune¹⁷. Astfel, comparativ cu propunerea Comisiei Europene privind noul CFM, alocarea prin Politica de Coeziune aferentă României scade cu aproximativ 3,8 miliarde euro. Procesul decizional privind cuantumul total al finanțării europene nu este încă finalizat, decizia Consiliului European fiind trimisă spre aprobare Parlamentului European.

Noile instrumente financiare create de Comisia Europeană¹⁸ ca răspuns la criza economică generată de COVID-19 vin să suplimenteze resursele financiare disponibile pentru transformarea sistemului economic într-unul cu zero emisii de carbon. După întâlnirea din iulie a Consiliului European, cuantumul acestor măsuri financiare a fost reanalizat și conform ultimelor negocieri Planul de Redresare Economică Verde¹⁹ prevede:

- crearea Facilității pentru redresare și reziliență economică în valoare de 672,5 miliarde euro, din care 312,5 miliarde disponibile sub formă de granturi nerambursabile și 360 miliarde prin împrumuturi, destinate investițiilor și reformelor necesare pentru tranziția ecologică și digitală și pentru reziliența economiilor naționale. Pentru accesarea acestor fonduri, România va trebui să elaboreze planuri concrete de redresare economică, identificând prioritățile investiționale care vor fi finanțate prin această facilitate;
- înființarea Facilității REACT-EU care va suplimenta cu 47,5 miliarde euro programele desfășurate în cadrul Politicii de Coeziune și va fi disponibilă până în 2022;
- finanțare suplimentară de până la 10 miliarde euro pentru Fondul de Tranziție Justă;
- finanțare adițională pentru alte instrumente precum Connecting Europe Facility sau programul InvestEU.

Conform surselor citate de Calea Europeană, în baza acestor noi structuri financiare, **României îi sunt alocate suplimentar aproximativ 33,5 miliarde euro**, din care 16,8 miliarde sub formă de fonduri nerambursabile și 16,7 miliarde sub formă de credite cu dobândă redusă. Din această sumă, 30,5 miliarde euro vor putea fi accesați în cadrul Facilității pentru

17 <https://www.caleaeuropeana.ro/surse-europene-cum-vor-fi-distribuite-cele-799-miliarde-de-euro-pe-care-le-va-primi-romania-din-planul-de-redresare-a-ue-aproximativ-63-de-miliarde-de-euro-sunt-fonduri-nerambursabile/>

18 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/assessment_of_economic_and_investment_needs.pdf

19 <https://www.consilium.europa.eu/media/45109/210720-euco-final-conclusions-en.pdf>

redresare și reziliență economică, 1,4 miliarde prin REACT-EU și un miliard prin Fondul de Tranziție Justă. Aceste noi modificări sunt supuse spre aprobare Parlamentului European.

Prioritățile programelor operaționale

În realizarea procesului de decarbonizare a sistemului energetic, resursele financiare trebuie distribuite prioritar proiectelor care susțin o tranziție justă de la combustibili fosili la energie curată și care contribuie la atenuarea și adaptarea la efectele schimbărilor climatice. Premergător elaborării versiunilor finale ale **Programelor Operaționale pentru perioada 2021-2027**, în noiembrie 2019, Ministerul Fondurilor Europene a transmis spre consultare publică documentele de lucru privind identificarea priorităților investiționale pentru fiecare obiectiv al Politicii de Coeziune.

Astfel, pentru **sectorul de mediu**²⁰, prioritățile investiționale identificate la nivel național se vor materializa în: proiecte pentru promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și adaptabilitate în urma dezastrelor; investiții privind managementul durabil al apei și promovarea tranziției către o economie circulară, dar și investiții pentru îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în mediul urban și reducerea poluării.

În **domeniul energetic**²¹, investițiile prioritare vor avea în vedere promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, rețele și capacități de stocare și promovarea energiei din surse regenerabile.

În ceea ce privește **ocuparea forței de muncă**²², resursele financiare vor viza investiții care vor atenua deficiențele de pe piața muncii la nivel local și regional și vor sprijini dezvoltarea de noi întreprinderi care să corespundă oportunităților economice locale. O altă prioritate investițională o reprezintă și promovarea oportunităților de perfecționare și reconversie profesională pentru facilitarea tranziției și mobilității pe piața muncii.

Programul Operațional Tranziție Justă 2021 – 2027, lansat de către Ministerul Fondurilor Europene, este primul din România care prevede sprijin financiar specific pentru regiunile miniere în tranziție – Hunedoara și Gorj, dar și alte regiuni în care există industrii poluante –

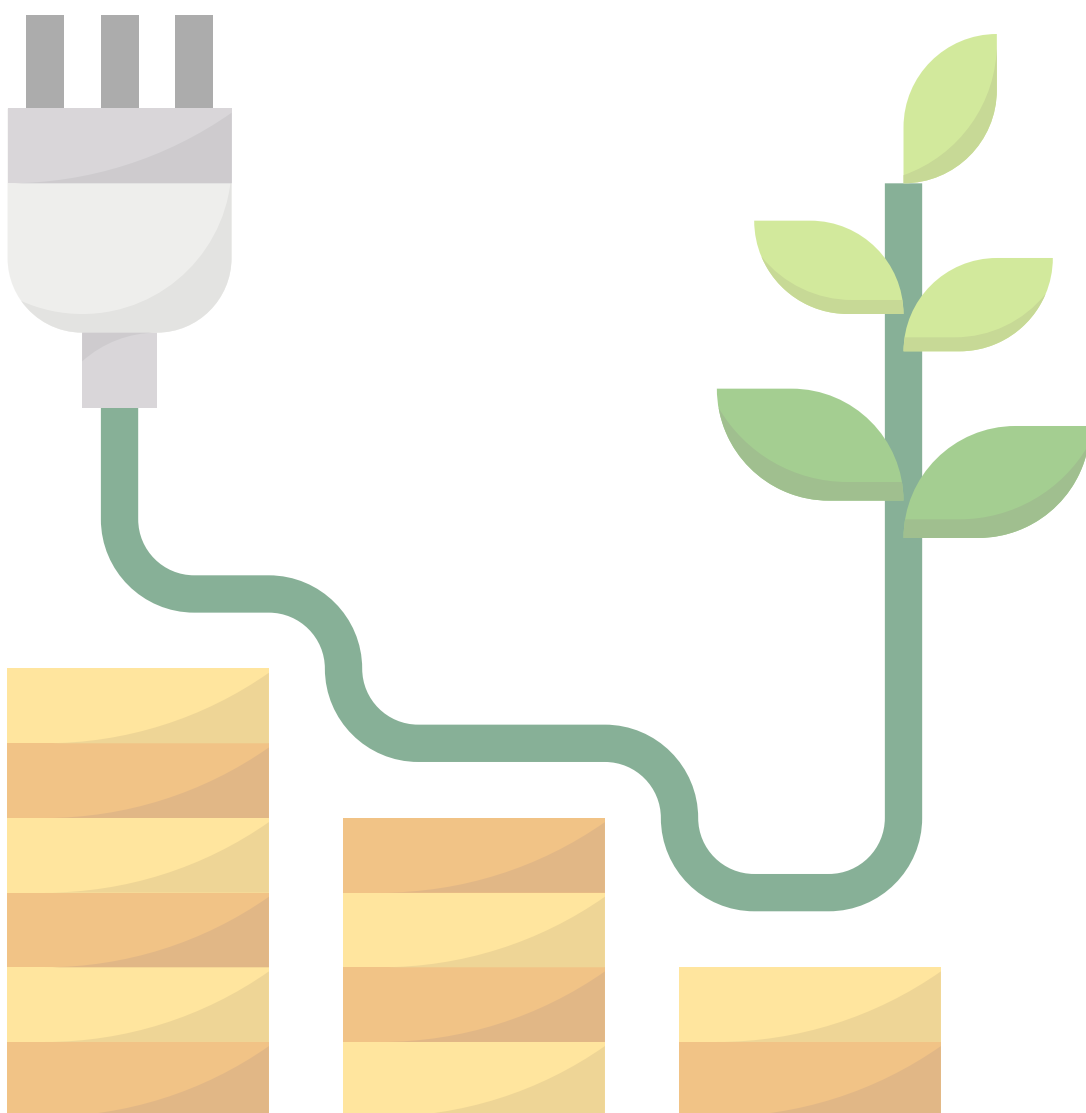
20 <http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2019/12/a0dd104e2cb86af74e052a544ae4e1f4.pdf>

21 <http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2019/12/1e6f77b49e5fe5036212f10d2ee9bd55.pdf>

22 <http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2019/12/a45d81a4fd00378ee77ac898194098e7.pdf>

Prahova, Galați, Dolj și Mureș. Programul este menit să contribuie la crearea de noi IMM-uri și investiții în cele existente, în domeniul cercetării, în energia verde și reducerea gazelor cu efect de seră, dar și recalificarea forței de muncă sau găsirea unui loc de muncă.

Probabil acest Program Operațional va fi strâns legat de Mecanismul pentru Tranziție Justă care va oferi ajutor regiunilor celor mai afectate de tranziția energetică. Această susținere financiară va veni din trei direcții: (1) Fondul pentru Tranziție Justă – alocarea propusă în Consiliul European în luna iulie este de 17,5 miliarde de euro; (2) Schema de investiții în Tranziția Justă InvestEU; (3) o nouă oportunitate de împrumut de la Banca Europeană de Investiții pentru autoritățile publice.

Recomandări privind noua perioadă de finanțare europeană 2021-2027

Există fonduri europene pentru ca decarbonizarea României să fie aibă loc cu succes, asigurând în același timp și tranziția justă a regiunilor afectate de acest proces. Însă trebuie să ne asigurăm că definirea Obiectivelor de Politici la nivelul Ministerului Fondurilor Europene este făcută astfel încât o proporție cât mai mare din aceste fonduri să se materializeze în proiecte de care regiunile miniere din România au nevoie. Astfel, propunem o serie de recomandări privind două Obiective de Politici: OP 2 - O Europă mai verde și OP 4 - O Europă mai socială.

OP 2 O Europă mai verde – Pentru progresul tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon, având la bază utilizarea surselor regenerabile de energie, implementarea măsurilor privind eficiența energetică și asigurarea tranziției juste a regiunilor afectate, este necesară **o planificare integrată a tuturor acțiunilor și nevoilor de investiții în vederea atingerii obiectivelor stabilite.** Strategia Națională Energetică, în decurs de elaborare și Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice, deja elaborat, trebuie să se afle în deplină coerență cu viitoarele instrumente de finanțare europeană și să contribuie în mod eficient la procesul de decarbonizare. Din păcate, versiunile actuale ale acestor documente nu sunt suficient de ambițioase și nu pot duce la atingerea țintelor de decarbonizare, propunând o descreștere nesemnificativă a consumului de combustibili fosili.

În plus, având în vedere că dispozițiile propunerilor de regulamente pentru noile fonduri structurale prevăd excluderea de la finanțare a investițiilor pe bază de combustibili fosili, este important ca acest lucru să se regăsească și în prioritățile investiționale identificate la nivel național. În prezent, documentele prevăd noi investiții în combustibili fosili care nu vor contribui la obiectivul general de reducere a emisiilor de carbon. Un exemplu sunt investiții-

ie în domeniul încălzirii centralizate din cadrul priorităților de investiții în domeniul energetic, finanțare oferită pentru înlocuirea surselor pe bază de cărbune pentru sistemele de încălzire centralizată cu surse pe bază de gaze naturale. Pentru o tranziție energetică de succes, este necesar ca resursele financiare să se îndrepte către investiții în energie curată și eficiență energetică, renunțându-se la finanțarea proiectelor având la bază combustibili fosili (gaz natural).

OP 4 O Europă mai socială – Ocupare: are ca obiectiv specific îmbunătățirea accesului pe piața muncii pentru toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special pentru tineri, șomeri de lungă durată și grupurile dezavantajate pe piața muncii, persoane inactive, prin promovarea angajării pe cont propriu și a economiei sociale. În ceea ce privește incluziunea, programul se concentrează asupra persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, în special pentru tineri, șomeri de lungă durată și grupurile dezavantajate pe piața muncii, persoane inactive. Printre persoanele cu un dezavantaj semnificativ pe piața muncii se numără și minerii disponibilizați din Valea Jiului - aceștia ar trebui să fie încadrați ca șomeri de lungă durată, fapt care va înlesni accesul la Fondul Social European pentru proiectele menite să asigure reangajarea foștilor mineri.

Luând în considerare și gradul mic de absorbție a fondurilor disponibile în perioada de finanțare 2014-2020, este necesar să se instituie măsuri pentru reducerea birocrăției în procesul de accesare a fondurilor europene, venind astfel în sprijinul beneficiarilor și asigurându-le proceduri simplificate prin care pot obține resurse financiare.

Exemple de bune practici la nivel European

Slovacia

Deși Slovacia devenise faimoasă pentru eșecurile avute în susținerea operatorilor din domeniul regenerabilelor, prin noul program „Verde către toate gospodăriile”, Ministerul Mediului alături de Agenția pentru Energie și Inovare au reușit să distribuie fonduri europene către proiecte menite să instaleze panouri fotovoltaice, pompe de căldură și boilere pentru biomasă sustenabilă. Astfel, orice gospodărie a putut să conecteze panourile fotovoltaice direct la rețea, primind și subvenții în acest sens. Instalațiile de putere mai mare au prioritate, acestea având rol în asigurarea stabilității în rețea. Surplusul de electricitate al fiecărei gospodării este stocat gratuit în rețeaua de distribuție: prosumatorii primesc electricitate în cuantumul celei livrate în sistem fără a suporta costuri suplimentare. Progresul făcut de Slovacia prin programul „Verde către toate gospodăriile” este un exemplu de urmat, însă legislația nu permite ca acest program să finanțeze și instalațiile eoliene. Pentru toate aceste investiții au fost cheltuiți 115 milioane de euro plus fonduri naționale²³.

Letonia

Pentru a putea elimina folosirea gazului natural pentru termoficare, Letonia lucrează la primul sistem pentru producția de agent termic care folosește energia solară. Parcul solar de 21.672 m² din Salaspils va fi al doilea cel mai mare de acest fel din Europa și va produce 12.000 MWh care vor fi folosiți pentru energie termică, acoperind 90% din cererea regională. Avantajele în folosirea panourilor fotovoltaice la o scară atât de mare cuprind aspecte precum eficiență mai mare, lipsa poluării și prețul competitiv cu folosirea combustibililor fosili pentru încălzire. Costul total al proiectului este de 6,9 milioane de euro dintre care 40% acoperiți din Fondul de Coeziune²⁴. „Scopul proiectului este de a ne reduce amprenta de carbon și de a deveni mai puțin dependenți de combustibilii fosili”, a declarat Ina Berzina-Veita, directoarea companiei responsabile pentru proiect²⁵.

²³ <http://www.peoplesbudget.eu/in-slovakia-a-shining-example-of-eu-funds-for-renewables-and-families/>

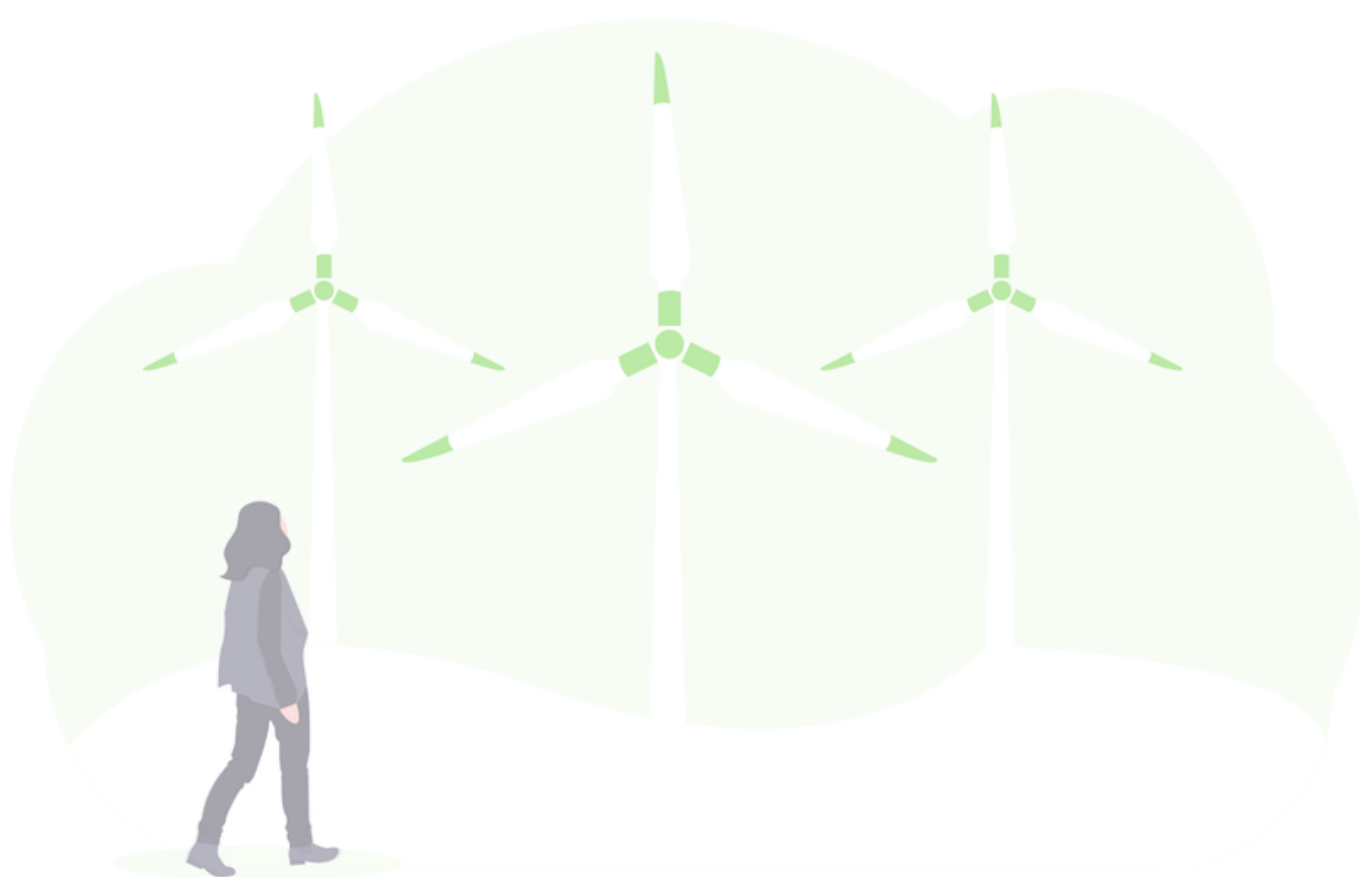
²⁴ <http://www.peoplesbudget.eu/latvian-city-invests-in-solar-district-heating-to-transition-away-from-gas/>

²⁵ <https://www.solarthermalworld.org/news/15-mw-sdh-plant-inaugurated-latvia>

Ungaria

Municipalitatea din Miskolc a implementat cel mai mare proiect de termoficare din Ungaria ce folosește energia geotermală. Scopul investiției este de a oferi energie geotermală sistemului de termoficare al districtului Avas situat în apropiere. Municipalitatea din Miskolc a decis să reducă consumul de gaze naturale și implicit emisiile produse de folosirea acestora prin transformarea sistemului de termoficare pentru a putea folosi energie regenerabilă; fapt care va face orașul mai curat din punctul de vedere al calității aerului. Costurile proiectului au fost scăzute prin suportul financiar oferit de Uniunea Europeană dar și de guvernul central²⁶.

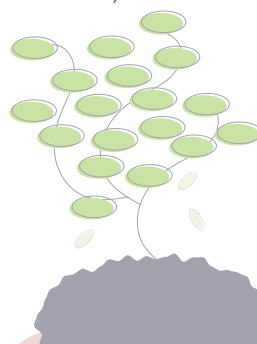
26 <https://www.euroheat.org/knowledge-hub/case-studies/100-re-district-miskolc-avas-hungary/>

Concluzii

Tranziția energetică și eliminarea treptată a cărbunelui din mixul energetic național sunt absolut necesare pentru a ne asigura că efectele schimbărilor climatice nu devin iremediabile. Prin Fondul pentru Tranziție Justă, Uniunea Europeană va asigura cel puțin o parte din resursele necesare pentru ca regiunile carbonifere să nu fie lăsate în urmă în acest proces. Însă pentru ca tranziția justă să fie un succes, autoritățile publice centrale trebuie să creeze un cadru în care folosirea acestor fonduri să poată fi făcută facil de către actorii relevanți din regiunile miniere.

Pentru a putea accesa Fondul pentru Tranziție Justă, autoritățile publice trebuie să elaboreze un Plan Teritorial de Tranziție Justă prin care să își asume procesul de decarbonizare, dar și să vină cu un plan de tranziție post-cărbune. **Există două riscuri principale legate de elaborarea acestor planuri, dar și de strategiile pentru alocarea fondurilor europene în general,** să fie produse de la centru, fără participarea reală a persoanelor care ar trebui să beneficieze în urma implementării proiectelor; să finanțeze orice fel de investiții, nu doar pe cele care contribuie la obiectivul de decarbonizare a economiei UE înainte de 2050. Toate tehnologiile poluante trebuie eliminate în următoarele trei decenii, așadar susținerea acestora din fonduri publice nu este sustenabilă. Pentru a ajuta autoritățile responsabile cu pregătirea planurilor, Bankwatch a publicat luna aceasta un ghid care include recomandări pentru fiecare secțiune a Planurilor²⁷. Ghidul va fi lansat în limba română în luna august.

Următoarea perioadă financiară (2021 - 2027) este crucială pentru regiunile carbonifere din România, iar a doua jumătate a anului 2020 este perioada în care se va stabili cadrul în care banii europeni vor fi folosiți. Suntem așadar într-un moment în care toți actorii din aceste zone trebuie susținuți pentru a-și crea o viziune legată de dezvoltarea regiunilor lor în epoca post-cărbune.

²⁷ <https://bankwatch.org/publication/territorial-just-transition-plan-checklist>